

€8,5 mrd steun voor onderwijs biedt geen garantie voor succes

Ilse Zeemeijer 28 feb

'Ongekend' en 'duizelingwekkend' noemt het kabinet het steunpakket van €8,5 mrd waarmee scholen corona-achterstanden moeten wegwerken. Alle scholen krijgen geld en moeten plannen maken die 'bewezen effectief' zijn. Kan dat wel? Zeven vragen over het actieplan.

Een conciërge zet in een klaslokaal tafels op anderhalve meter afstand. Door de schoolsluitingen vanwege corona blijven veel leerlingen zitten. Een steunpakket moet scholen helpen de leerachterstanden weg te werken.

Foto: Vincent Jannink/ANP

In het kort

- Scholen moeten voor de zomer een plan indienen voor het wegwerken van achterstanden.
 - De maatregelen moeten 'bewezen effectief' zijn, maar dat kan eigenlijk niemand beloven.
 - Schooldirecteuren laten zich vaak leiden door intuïtie, niet door de wetenschap.
-

1. Waar is het bedrag van €8,5 mrd op gebaseerd?

Zonder steunpakket blijven veel leerlingen zitten en nemen de verschillen tussen leerlingen verder toe, waarschuwen demissionair Onderwijsministers Arie Slob en Ingrid van Engelshoven. Met €8,5 mrd

in tweeënhalf jaar tijd kunnen scholen de problemen bij 'verreweg de meeste leerlingen' oplossen, verwachten zij.

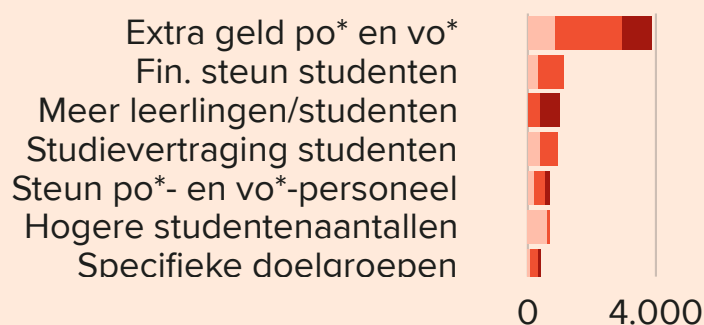
De som achter het geldbedrag is volgens een woordvoerder gebaseerd op een inschatting van de achterstanden, op basis van het aantal weken dat scholen gesloten zijn geweest en het bedrag dat scholen normaal van de overheid krijgen. Vervolgens zijn een aantal maatregelen gekozen, zoals extra geld voor onderwijsassistenten. 'Per maatregel is geïnteriseerd hoe hoog het bedrag moet zijn om daar substantieel in te investeren.'

Meeste geld gaat naar scholen

De belangrijkste uitgavenposten in het steunpakket van €8,5 mrd. Bedragen in € mln

2021 2022 2023

*Primair en voorgezet onderwijs

© FD Bron: Ministerie van OCW

Hoe groot de achterstanden precies zijn, weet het ministerie niet. Dit moeten scholen de komende maanden

in kaart brengen. Tot die tijd baseren de ministers zich op onderzoek. Zo blijkt dat kinderen op de basisschool tijdens de eerste lockdown met taal en rekenen **vrijwel niets hebben geleerd**. Dat staat gelijk aan twee maanden onderwijs. De tweede scholensluiting van half december tot begin februari komt daar nog bovenop.

Uiteraard verschilt de situatie per leerling en school. Er zijn dus ook kinderen en jongeren die juist van de coronacrisis profiteren. Anderen hebben dubbel pech, bijvoorbeeld omdat ze al moeite hadden met leren en thuis weinig begeleiding krijgen. Scholen met veel problemen krijgen daarom meer geld.

2. Waar kunnen scholen het geld aan uitgeven?

Scholen moeten voor de zomer een plan indienen met maatregelen die 'bewezen effectief' zijn. Welke maatregelen dit zijn, staat in een 'keuzemenu' dat het ministerie in april publiceert.

In een **brief aan de Tweede Kamer** doen de ministers een voorzet. Zo kunnen scholen nu al subsidie aanvragen voor extra onderwijsassistenten en bijlesprogramma's. Het ministerie vermoedt dat deze maatregelen effect hebben, maar heeft nog geen harde resultaten.

Zomerscholen zijn voor alle scholen een must, al is deelname voor leerlingen niet verplicht. Scholen kunnen ook extra leerkrachten aannemen of pabo-studenten en gepensioneerd leerkrachten. Meer geld uitgeven aan ICT-ondersteuning en extra schoonmaak mag ook.

Een andere optie is om scholieren meer tijd te geven, bijvoorbeeld door de lesstof van vijf jaar havo te spreiden over zes jaar. Een bonus voor leerkrachten op scholen met veel vacatures en een hoog verloop behoort ook tot de mogelijkheden.

3. Wat werkt?

Onderwijsexperts van het **Centraal Planbureau** zijn helder: een van effectiefste manieren om leerachterstanden te voorkomen - of in dit geval te repareren - is een goede docent voor de klas. Een goede docent kan een leerling van vmbo- naar havo-niveau tillen. En bij ervaren docenten leren kinderen meer dan bij beginnende docenten.

Een gekwalificeerde leerkracht is ook cruciaal bij een-op-eenbegeleiding, dat goede resultaten laat zien bij taal en rekenen. Een leerkracht is gemiddeld twee keer zo effectief als vrijwilligers of leraren in opleiding, schrijven **onderzoekers van de VU**. Investeren in de professionaliteit van leraren werkt ook, bijvoorbeeld omdat een docent dan beter met verschillen in de klas kan omgaan.

Andere opties zijn beter samenwerken met ouders, bijvoorbeeld om kinderen thuis meer te laten lezen, en het versterken van de sociaal-emotionele vaardigheden van leerlingen. Scholen kunnen ook onlinelesmaterialen aanschaffen waarmee leerlingen op hun eigen niveau zelfstandig werken, zoals Rekentuin en Taalzee.

Belangrijke voorwaarde is dat de ondersteuning aansluit bij het lesprogramma van de school en zoveel mogelijk plaatsvindt onder schooltijd en op school, schrijven de onderzoekers. De school is voor leerlingen een vertrouwde omgeving.

Zo kun je het onderwijs verbeteren

Overzicht van de resultaten, kosten en het wetenschappelijke bewijs van maatregelen die scholen kunnen nemen

Een op een begeleiding

Extra leerwinst bij
leerlingen

5

(in maanden)

Hoe duur is het:

Hoeveel bewijs is er:

Goedkoop

Duur **Weinig**

Veel

Digitale technologie

4

Lesgeven in kleine groepjes

4

Kleinere klassen

3

Ouderbetrokkenheid

3

Zomerscholen

2

Verlengde schooldag

2

Onderwijsassistenten

1

Mentorschap

0

Zittenblijven

-4

© FD | CM | Bron: Education Endowment Foundation

4. We hebben toch een oplopend lerarentekort?

Ja, dat is in Haags jargon 'een beperkende factor' bij de uitvoering van dit steunpakket. Maar, zegt voormalig hoofd onderzoek van de Britse onderwijsinspectie Daniel Muijs: 'Niets doen is ook geen oplossing.' Als goede docenten niet voorhanden zijn, kunnen scholen volgens hem het beste kiezen voor onderwijsassistenten of anders studenten.

Hoogleraar Melanie Ehren van de VU benadrukt dat het belangrijk is dat leerlingen een vertrouwensband kunnen opbouwen met een onderwijsassistent of bijlesdocent. Of bijlesbureaus en andere private onderwijsaanbieders effectief zijn, is volgens Ehren en Muijs nauwelijks onderzocht.

Zo kun je het onderwijs verbeteren

Overzicht van de resultaten, kosten en het wetenschappelijke bewijs van maatregelen die scholen kunnen nemen

Een op een begeleiding

Vooruitgang
bij leerlingen
(in maanden)

5

Hoe duur is het:

Hoeveel bewijs is er:

Goedkoop

Duur

Weinig

Veel

Digitale technologie

4

Lesgeven in kleine groepjes

4

Kleinere klassen

3

Ouderbetrokkenheid

3

Zomerscholen

2

Verlengde schooldag

2

Onderwijsassistenten

1

Mentorschap

0

Zittenblijven

-4

© FD | CM | Bron: Education Endowment Foundation

5. Staat het stempel 'bewezen effectief' garant voor succes?

Helaas. Het meeste onderzoek naar causale effecten komt uit de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland zijn weinig van dit soort experimenten. 'Dat is echt een probleem', zegt Tijana Breuer, mededirecteur van het nieuwe onderzoeksinitiatief Education Lab NL. 'Het kunnen zeker kansrijke interventies zijn, maar we weten niet zeker of deze ook in Nederland werken.'

Een maatregel uit het buitenland kopiëren kan ingewikkeld zijn, aldus Breuer. Het Nederlandse onderwijssysteem werkt vaak anders. Ook is cruciaal wie het plan uitvoert en hoe scholen dat doen.

Bijkomend probleem is dat veel onderwijsexperimenten plaatsvinden op kleine schaal. Als je dit op veel grotere schaal gaat toepassen, kan het minder effectief zijn. Ook is het nog maar de vraag of er voldoende partijen zijn die scholen kunnen helpen en welke dan de beste zijn.

6. Scholen weten toch wat werkt?

Dat valt nogal tegen. 'De neiging van scholen is om elke keer weer een nieuwe trend te volgen en niet te kijken naar wat we al weten', zegt Muijs, sinds kort decaan bij de private hogeschool Academica. Neem bijvoorbeeld 'onderwijs op maat', een populair onderwijsconcept waar volgens hem nauwelijks wetenschappelijke onderbouwing achter zit.

Promotieonderzoek van Annemarie Neeleman laat zien dat schooldirecteuren in het voortgezet onderwijs beperkt

gebruik maken van interne data over leerlingen en beschikbare onderzoeken. 'Ze laten zich veel meer leiden door intuïtie', aldus Neeleman.

Deze intuïtie resulteert vaak in extra aandacht voor talentontwikkeling of motivatie van leerlingen. Dat hoeft niet slecht te zijn, maar door een gebrek aan onderzoek is het meestal niet bewezen effectief. Ook vergeten veel scholen 'stelselmatig' om bij de start van een nieuw initiatief duidelijke doelen af te spreken, zegt Neeleman. 'Daardoor is het lastig om aan het einde iets te zeggen over de effectiviteit.'

7. Is die €8,5 mrd dus weggegooid geld?

Eerder onderzoek van het **ministerie van Financiën** naar steunprogramma's voor het wegwerken van achterstanden bij leerlingen laat zien dat het 'uitermate lastig' is om de effectiviteit te achterhalen. Een van de oorzaken is de versnippering van geld. **Rapporten** over de financiële verantwoording van scholen stemmen weinig optimistisch.

Het ministerie van Onderwijs belooft beterschap. Zo komt er een 'nulmeting', 'implementatiemonitor', 'resultaatonderzoek', een jaarlijkse 'voortgangsrapportage', een 'kenniscommunity' én een 'Maatschappelijke Begeleidingscommissie'.

Wetenschapper Muijs herkent de zorgen, maar blijft hoopvol. 'Het onderwijs kan niet de maatschappelijke ongelijkheid oplossen. Maar als kinderen toegang krijgen tot een rijk curriculum, kwalitatief onderwijs met hoge verwachtingen en goede leraren, dan kunnen we een deel van de achterstanden wegwerken.'

Lees ook

Hoe vallen de plannen op middelbare scholen? Een reportage uit Deventer: **Met alleen een bak geld zijn de problemen in het voortgezet onderwijs nog niet opgelost**

Overzicht steunpakket: **Kabinet trekt €8,5 mrd uit voor wegwerken corona-achterstand studenten en scholieren**

Scholen maken zich zorgen om leerlingen: **Tot 40% van leerlingen dreigt te zakken voor eindexamen en Middelbare scholen aan minister Slob: open school voor alle leerlingen**

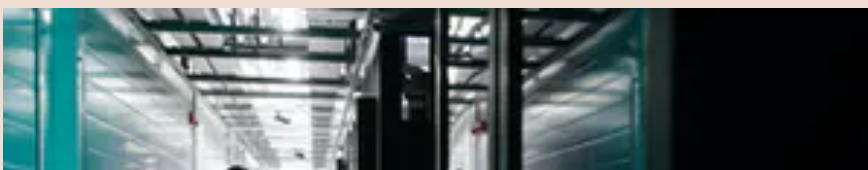
Ilse Zeemeijer

Meest gelezen

'U hebt een pop-up genegeerd, daarom bent u nu alles kwijt'

Cyberaanval via leverancier vormt nieuwe bedreiging voor bedrijven

Voortijdig vertrek van oud-ceo kost Heineken €12,5 mln

© Het Financieele Dagblad 2021